

"ZAPATA BERRIAK"

de Jordi Palet i Puig

Tian Gombau
L'HOME DIBUIXAT

Gida didaktikoa

"ZAPATA BERRIAK"

Objektuen antzerkia, 3 urtetik gorako umeentzat eta familientzat gomendatua.

LABURPENA

Ume batek zapatak estreinatu ditu eta ibaira doa askaltzera. Bidean, inguruan duen mundua ikusiko du: kaleak, etxeak, paisaiak, pertsonak eta animaliak. Zapatak esperientziak pilatzen joango dira eta umea, pixkanaka-pixkanaka, hazi egingo da.

Zapaten tamaina lagun izango dugu, urteak joan urteak etorri. Tamainak oina neurtzen du, baina baita adina, bizipenak eta bizitzan zehar ibiltzeko modua ere. Pasatzen dira egunak, urteak eta zapata-kaxak ere. Txikiak, ertainak, handiak...

BESTE BIZIPEN BAT

Ikuskizun honetan, tokiko gertakari batetik abiatzen gara (Vinaròs Mediterraneoko herri bateko tradizioa) unibertsalera iristeko (natura ikasteko eta ezagutzeko eta harekin lotzeko sarrerako bidaia txiki bat).

Umeentzat, muntaketa hau abentura bat izatea gustatuko litzaiguke. Eta helduak beren haurtzaroarekin lotzea: abesti herrikoiak, naturarekiko harremana, denboraren joana. Batzuentzako eta besteentzako lan egiten dugulako, elkarrekin egongo garen tarte beste bizipen bat bihurtzeko.

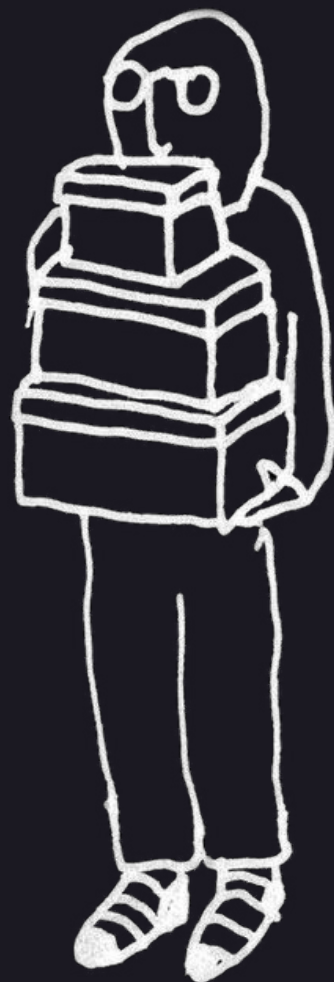
ESZENARATZEA

Eszenaratzea objektuen antzerkiaren inguruko lan batean oinarrituta dago. Tian Gombau, ikuskizunaren produktore eta sortzaileak, proiektuari beren sormen-aletxoak eman dioten profesional-talde bat sortu du (zuzendaria, eszenografoa, konpositorea, musikariak, argi-diseinatzailea ...), helburu berean bat egiteko: azaroaren 25ean, Santa Katalina egunean, zapata berriak janzten dituen "Tracalet"-en istorioa kontatzea.

Tradizio ospetsua da Vinaròsen, Tian Gombauren Mediterraneoko herrian. Umeek arropa berria eta zapata berriak jasotzen dituzte neguko hotzerako prestatzeko, eta ibaira joaten dira "Prima" jatera, egun horretako pastel tipikoa, pertsona maite batek oparitutakoa.

AKTOREA

Aktore bakarra dago agertokian. Tian Gombau aktorea eta manipulatzailea da. Istorio osoa prestatzen du: kontatu, hainbat rol interpretatu (Tracalet, izeba Tereseta, Tocho ...) eta, gainera, espazioak sortu eta objektuak eta pertsonaiak manipulatzeko dituzten istorioa ulertarazteko.

ESZENOGRAFIA

Isa Soto eszenografoarekin, taldeak antolamendu neurritzkoa eta ordenatua irudikatu zuen. Ikuskizunari "erritmoa emango" zion espazioa diseinatzeko.

Eszenografia garatu egiten da eta gune desberdinak eskaintzen dizkie ikusleei: hiri izatetik harea mugikorak izatera pasatzen da, harea mugikor izatetik kanaberadi izatera, kanaberadi izatetik ibai izatera... Abenturaz beteriko bidea izango da Tracaleten barrena, ibaian "prima" izeneko pastel tipikoa dastatzeko Santa Katalina egunean Vinaròsen, bere herrian.

Elementu eszenografikoak oso sinpleak eta moldakorak dira. Zapata-kaxak garrantzi handikoak dira, eszenografia osoa eraikitzen baitute: paisaiak (etxeak, herriko eliza bere erlojuarekin, leihoekin eta balkoiekin) eta pertsonaia guztiak, hala nola pertsonaia nagusia, kaxa batekin eta zapata gorri ederrekin egindakoa, mutil xarmagarria izango dena.

MUSIKA

Òscar Roig konpositoreak 30 urte baino gehiagoz konposatu ditu antzezlanetarako soinu-bandak. Etengabea ez bada ere, musikak lagundu egiten dio gai baten garapenari, zineman bezala. Leitmotiv hori material malgua da, luzatu, azeleratu edo moteldu egin daitekeena eszena bati erritmoa emateko. Lekua adierazten duten eta eszena bat markatzen duten soinu guztiak ere (ibaiko ura, harea mugikorrak, ihiak eta animaliak...) berak konposatu zituen.

Musika estudioan grabatu zuten honako musikari hauek: Olvido Lanza (biolina), Benet Palet (klarinetea eta tronpeta) eta Pep Pascualek (klarinetea eta saxofoia).

Obrak gorazarre egiten dio **CARLES SANTOS VENTURA**ri ("Bujalaroz by night" gaiarekin). Estatuan eta nazioartean ospe handia izan zuen aktorearen herri berean (Vinaròs) jaiotako musikariak. 2017ko amaieran hil zen 50 urtetik gorako ibilbidea egin ondoren musikari (piano-jotzaile), konpositore, argazkilari, poeta eta dramaturgo gisa.

CARLES SANTOS oso gazte hasi zen pianoa jotzen Pepe Santos osabarekin. Hitz egiten ikasi baino lehen hasi zen, lau urterekin ikasi baitzuen hitz egiten. Bost urterekin maila altua erakutsi zuen pianoa jotzen eta, 1950ean, hamar urterekin, jendaurreko lehen kontzertua eman zuen, Bach, Mozart, Schumann, Chopin eta Albénizen obrak interpretatuz.

IKUSKIZUNAREN AURRETIK

Antzezpen bat ekitaldi paregabea da. Ez du berez agertokira jauzi egiten, ezta aktoreek guri hori sinetsarazi nahi badigute ere. Antzerkirako irteera bat ez da kontsumitzen, bizi egiten da.

Antzerkia atseginerako unea delako, trukea bildu eta sustatzen duelako.

Bakoitzari emozioak esperimendatzeko aukera ematen diolako, zentzumenak irekitzen dituelako, irudimena elikatzen duelako eta pentsamendu kritikoa pizten duelako. Bidaia indibiduala eta esperientzia kolektiboa delako. Ikusle gazteari antzerkira laguntzea, artearen eta sentiberatasunaren mundua deskubritzeko bidea berarekin egitea da. Antzerkira joatea aretoan iluntasuna egin baino askoz lehenago hasten da eta jarraitu egiten du oihala erori ondoren ere...

"Zapata berriak" antzezlanak formatu txikiko ikuskizun batez gozatzeko aukera ematen du. Hurbiltasunak funtsezko eginkizuna betetzen du eta, haurren isiltasuna, eskaintzen duen giro lasai eta barearen parte da.

Ikuskizuna ikustera joateko prestatzea

Ikasgelan:

Zer motatako ikuskizuna da?

Zirkua, kontzertua, antzerkia, antzerki musikala, objektuen antzerkia

...

Ikus dezagun kartela:

Zer ikusten dugu?

Zer esan nahi du?

Zein da obraren izena?

Zergatik?

Antzokian / antzezpenen lekuan

Behatu lekua. Non gaude? Antzoki batean? Beste espazio-mota batean?

Non gaude eserita (Besaulki batean? Agertokian? Lurrean? Harmailetan? Aulkietan?..)

Kontuan izan `` Zapata berriak '' obraren kasuan , aktoreak aretoan hartzen gaituela.

Erreparatu aktoreak ikuskizuna antolatzeke erabiltzen dituen materialak gure eguneroko bizimoduan aurkitzen ditugunak direla: zapata-kaxak, oihalak... Aktoreak ikuskizunak aurrera egin ahala eraikiko du eszenografia.

IKUSKIZUNAREN ONDOREN

Ikuskizun batean egon berri zara: Kontzertua? Zirkua? Objektuen antzerkiko txotxongiloa?

Nola sentitu zara antzerkira sartutakoan?

Erreparatu al diozu dekoratuari / eszenografiari? Deskribatu al dezakezu?

Non gertatzen da istorioa?

Noiz gertatzen da istorioa?

Zein dira istorioko pertsonaiak?

Zer ari da gertatzen istorioan?

Nola amaitzen da ikuskizuna?

Argiek garrantzi handia dute. Zergatik? Argi desberdinak nabaritu al dituzu ikuskizunean? Erantzuna baiezkoa bada, noiz? Zein da ikuskizun baterako argiak diseinatzen dituen pertsonaren izena?

Gero, gonbidatu ikasleak beren iritziak ematera, gustatzen zait edo ez zait gustatzen soiletatik harago.

IKUSKIZUNEAN JORRATUTAKO GAIAK

ERLATIBITATEA

Tian Gombau aktoreak erakusten digu kaxa txikiak kaxa handi bihur daitezkeela eta alderantziz, tamainaz aldatu gabe. Dena erlatiboa dela ikusteko modu bat da. Ez dago egia absoluturik, dena dago testuinguruaren, ingurunearen edo ikuspuntuaren baitan. Ez dago denbora guztian balio duen egia absoluturik. Beti ahalegindu behar dugu besteen ikuspuntua ulertzen, beti egon behar dugu eztabaidarako prest, gure solaskideak pentsatu eta esaten duenari irekita: "Ez dago ideia bakar bat, dena da erlatiboa".- Niretzat ona dena ezin da ona izan beste pertsona batentzat;

- Niri luzea iruditzen zaidana, baliteke beste bati hala ez iruditzea;
- Niri ederra iruditzen zaidana, baliteke beste pertsona batentzat ez izatea;
- Nire ustez jostagarria dena, beste baten iritziz ez da, agian Etab.

TRADIZIOAK

Ikuskizuneko istorioa Mediterraneoko Vinaròs hirian Santa Katalina egunean urtero ospatzen den tradizioan oinarritzen da.

Zer da tradizioa? Tradizioa belaunaldiz belaunaldi transmititzen diren ezagutzen, ohituren eta sinesmenen multzoa da, kulturarako balio andikotzat har daitezen. Beste modu batean esanda, denboran zehar errepikatutako edozein gertaera, festa bat edo protokolo bat esaterako, tradiziotzat har daiteke. Tradizio guztiak asmatutakoak dira. Tradizioa ahoz transmititu daiteke, hurrei irakasten zaizkien istorio eta ipuinen bidez, edo sinbolismo handiko ekintza komunitarioen bidez.

Tradizioa bereziki garrantzitsua da arkitekturan, gastronomian, dantzan, dekorazio-arteetan, ehizan eta arrantzan, lorezaintzan, nekazaritzan eta beste hainbat eta hainbat arlotan. Tradizio bat herrikoia edo aditua izan daiteke. Tokikoa edo globala ere izan daiteke.

HASIERAKO BIDAIA / KONTAKETAKO ISTORIOA

Hasierako bidaia bat ikaskuntza-istorio bat da bere berezitasunekin. "Zapata berriak" obrak haur txiki baten bidaia erakusten du, bidean sortuko zaizkion oztopoak gaindituz haziko dena. Esperientzia horretan, gizabanako bat aurkako egoeretan edo egoera txarretan dago eta egoera horiek bere nortasuna aldatuko dute, bere buruaz, kanpoko errealitateaz edo bizitzan misio bat izateaz jabetu ondoren. Bere izaera aldatu egingo da eta bere nortasuna heldu egingo da egoera zail batzuk gainditzea lortu ondoren. Horrelako esperientziak oso ohikoak dira istorio eta ipuin herrikoietan:

- * Tom Sawyer, Mark Twainena
- * Alizia herrialde miresgarrian, Lewis Carrollena
- * Erpurutxo, Perraultena

Txikientzat, hasierako bidaiaren kontzeptua haurretik umerako trantsizioa eta autonomiaren bilaketa eta lorpena erakusten duten istorioen bidez azal dezakegu.

JARDUERA-PROPOSAMENA

ITZALEKO MINIATURAZKO ANTZOKI BAT ERAIKITZEA ZAPATA-KAXA BATEKIN

Itzaleko antzoki horretan pertsonaiak sortzea, istorioak asmatzea eta pertsonaiei bizia ematea

MATERIALA

Zapata-kaxa bat, kartoi mehe beltza, guraizeak, kuterra, arkatza, orri zuri bat, zinta itsaskorra, egurrezko makilak (broxeta gisakoak), kola zuria, argi txiki bat (linterna)

URRATSAK:

1

Moztu laukizuzen formako leiho bat zapata-kaxa barruan.

2

Itsatsi orri zuri bat kaxa barruan lehen moztutako leihoa estaltzeko.

3

Marraztu eta ebaki pertsonaien eta dekorazioko elementuen irudiak kartoi mehe beltzean eta itsatsi egurrezko makiletan zinta itsaskorrarekin.

4

Jarri argi bat kaxaren atzean. Ikuskizuna has daiteke!

ZAPATA-KAXEKIN PERTSONAIK ERAIKITZEA

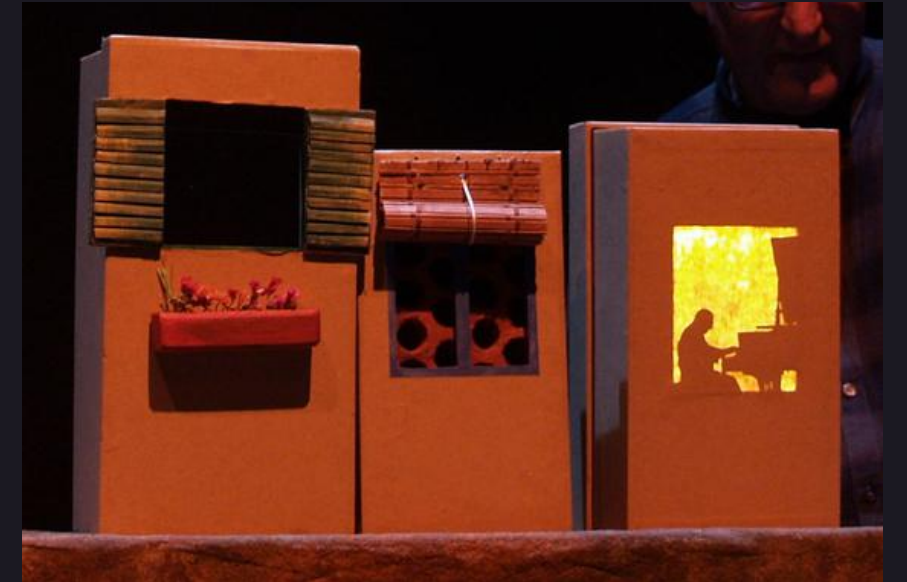
Bere pertsonaiak sortzea eta istorioak asmatzea

MATERIALA:

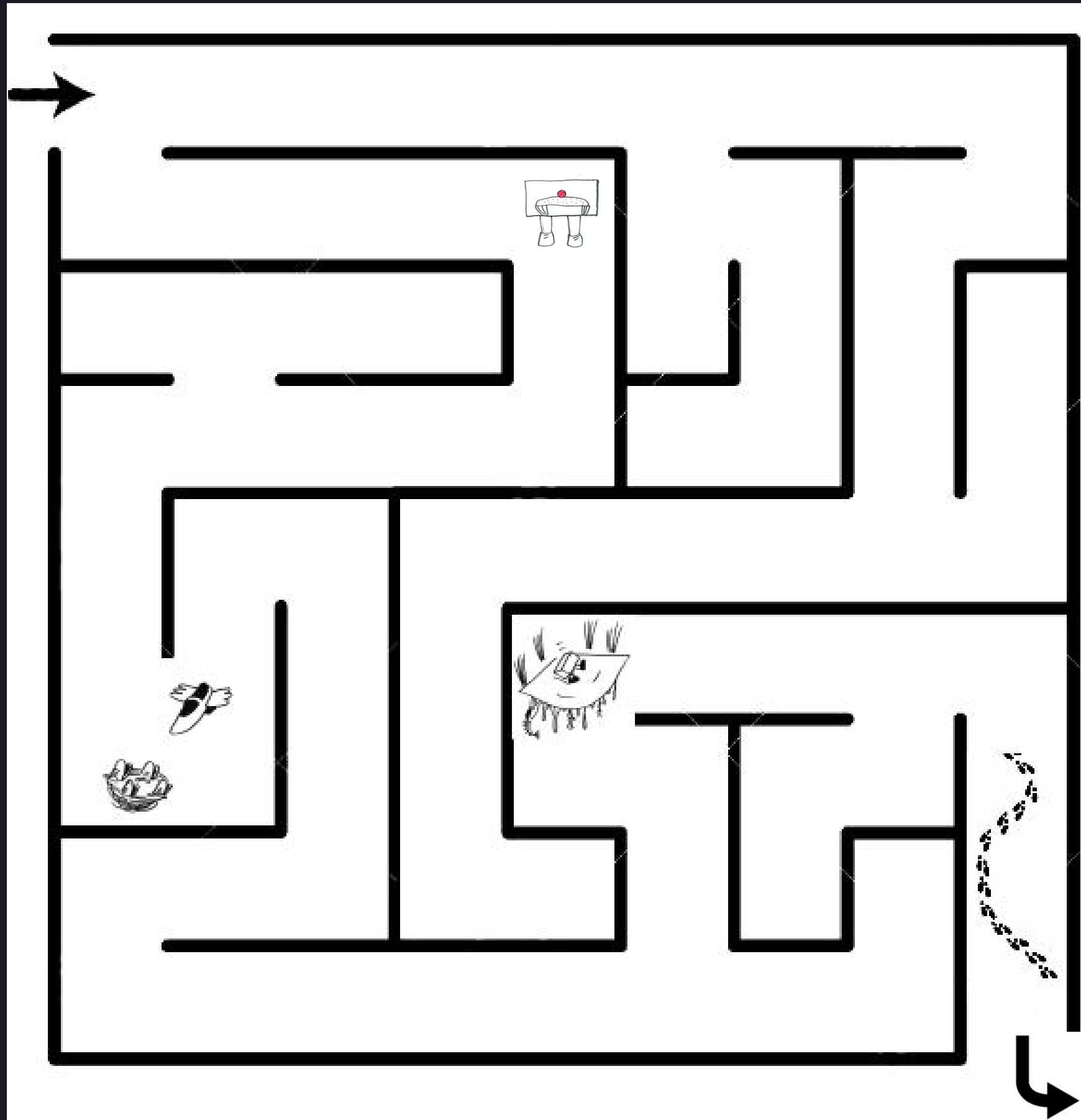
Zapata-kaxa bat, pintura, kartoia, guraizeak, oihalak, botoiak, poliestirenozko bolak.

URRATSAK:

Margotu kaxak kolore batuan, gero itsatsi begiak, sudurra eta ilea. Ahoa moztu edo margotu egin daiteke. Pertsonaien espresioarekin joka daiteke (zoriontsu, triste, haserre ...)

LAGUNDU TRACALETI IBAIRA IRISTEN

AUTOERRETRATUA / BITXIKERIA

Ikasleek beren oroitzapenetako bat (bitxikeria bat, bizi izan duten eta hazi / ikasarazi egin dieten abenturaren bat) ahalik eta xehetasun handienarekin idaztea (edo kontatzea) iradoki dezake. Non gertatzen da istorioa?

Norekin?

Zein da arazoa?

Zer jarrera hartu istorio bat kontatzean?

Nola kontatu istorio bat jendaurrean?

Elementu horietan lan egitean, ikasleek ulertu ahal izango dute zer lanegin behar duten aktoreek/talde artistikoak ikuskizun bat sortzeko.

NIRE TRADIZIOAK

Haurrak beren hiriko/herrixkako tradizioei buruz hitz egitera gonbidatzea. Haurrak beste hiri edo herrialde batetik etorri badira, haietan zer tradizio dituzten (jai tradizionalak, gastronomia tipikoa, abesti herrikoiak, dantzak...) kontatu ahal izango dizkiete gelakideei.

AHO-ZAPORE ONAREKIN AMAITZEA...

"LA PRIMA" ERREZETA

OSAGAIAK:

4 arrautza-zuringo

150 gr azukre

2 koilarakada ur

Apaintzeko ginga bat

Fruta konfitatua, nahierara

ARGIBIDEAK:

Urarekin eta 100 gr azukrerekin, prestatu karameloa sutan.

Arrautza-zuringoak irabiatu. Lan-erdian, gehitu beste 50 gr azukre eta arrautza-zuringoak erabat harrotuta daudenean bota karameloa.

Nahastu dena merenge lodi bat lortu arte, ontzia iraulita erortzen ez dena. Atera merengea sukaldeko paper batera.

Fruta konfitatua ere jar daiteke oinarri gisa, eta merengea gainera bota. Gero, labean jarri 180°C-tan eta utzi pixka bat gorritzen, baina erre gabe.

"Gustatuko zaizuela espero dut. Pastel oso gozoa da, nire herriko tipikoa, azaroaren 25ean jaten dena, Santa Katalina egunean."

Tian Gombau

Tian Gombauren argazkia (erdian) anaia zaharrarekin eta lehengusinekin, txikiak zirela (1968), Santa Katalina egunean, Vinaròsen.